26.10.2021 *Dnro: 564/D.a.4/2021*

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto
kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Viite: HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Saamelaiskäräjät toteaa, että saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoimintaan vuodelle 2022 varattu rahoitus riittää turvaamaan olemassa olevat toiminnot, mutta ei kokonaisuudessaan kulttuuri- ja kielipesätoiminnan koordinaation ja pedagogisen ohjauksen kustannuksia. Rahoituksessa tulisi myös huomioida tavoite uusien yksikköjen perustamisesta ja saamenkielisen varhaiskasvatuksen materiaalin tuottamisesta. Saamelaiskäräjät esittää vähintään 60 000 euron lisäystä saamelaisen kulttuuri- ja kielipesätoiminnan järjestämiseen sekä 100 000 euron määrärahaa materiaalityöntekijän palkkaamiseen vuodelle 2022. Tavoitteena tulisi olla nostaa kielipesärahoitus asteittain 1,9 miljoonan euroon.

Valtion talousarviossa on vuodesta 2011 lähtien osoitettu opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokasta määräraha saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoimintaa varten. Kielipesä on uhanalaisen vähemmistökielen ja kulttuurin elvytykseen tarkoitettu toimintamuoto, jossa käytetään kielikylpymenetelmää. Kielipesätoiminta on avainasemassa inarin-, koltan- ja pohjoissaamen kielten säilymisen kannalta. Kielipesämenetelmä on vahvin mahdollinen pienille lapsille suunnattu kielenelvytysmenetelmä, jolla vähemmistökieli voidaan siirtää lapsille luonnolliseksi kieleksi kodin ulkopuolella.

Hallituksen esityksessä valtion talousarvioksi vuodelle 2022 on saamelaisille kulttuuri- ja kielipesille varattu yhteensä 1 400 000 euroa, josta 1 150 000 euroa saamelaisten kotiseutualueen kunnissa toteutettavaan kulttuuri- ja kielipesätoimintaan ja 250 000 euroa saamelaisten kotiseutualueen ulkopuoliseen kulttuuri- ja kielipesätoimintaan. Saamelaiskäräjät on tyytyväinen, että saamelaiseen kulttuuri- ja kielipesätoimintaan suunnattu määräraha on saavuttanut valtioneuvoston vuonna 2014 periaatepäätöksessään Saamen kielten elvyttämisohjelmasta asettamansa tavoitteen kielipesätoiminnan rahoituksen kasvattamisen asteittain 1,4 miljoonaan euroon. Määrärahan nousu on mahdollistanut mm. kielipesien pedagogisen ohjauksen vahvistamisen sekä toisen kielipesäryhmän perustamisen Rovaniemelle. Myös kelpoisen henkilöstön lisääntymisen myötä kasvaneet henkilöstökulut on pystytty kattamaan määrärahan noustua.

Saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen kehittämistyöryhmän raportissa (OKM:n julkaisuja 2021:25) todetaan saamen kielipesien toiminnan kehittämisen ja toiminnan laajentamisen tässä vaiheessa parhaaksi tavaksi vahvistaa muiden kuin saamenkielisten saamelaislasten oikeuksien toteutumista. Laajentamalla toimintaa erityisesti kotiseutualueen ulkopuolelle voitaisiin yhä useammalla paikkakunnalla ja yhä useammalle lapselle tarjota mahdollisuus saamen kielen omaksumiseen. On huomattava, että Saamelaiskäräjien arvion mukaan vuonna 2015 saamelaisalueella n. 82 % ja saamelaisalueen ulkopuolella n. 7,5 % saamelaislapsista pääsi osallistumaan saamenkieliseen varhaiskasvatukseen piiriin (Nuorgam 2019: Saamelaiskäräjien mahdollisuudet hallinnoida ja järjestää saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoimintaa). Saamen kielipesien toiminnan pedagogisella kehittämisellä voidaan puolestaan vahvistaa niiden antaman varhaiskasvatuksen laatua. Raportin toimenpiteenä esitetään, että saamen kielipesien erityisrahoitusta jatketaan ja sen tasoa korotetaan asteittain 1,9 miljoonaan euroon mikä luo

Saamelaiskulttuurikeskus Sajos Tel. +358 (0)10 839 3100
FIN-99870 Inari
www.samediggi.fi etunimi.sukunimi@samediggi.fi

edellytykset uusien kielipesäyksiköiden perustamiselle ja toiminnan laajentamiselle erityisesti saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella.

Saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen kehittämistyöryhmälle laadittiin myös selvitys saamenkielisen oppimateriaalin tilanteesta (Helena Korpela (2020)). Selvityksestä käy ilmi, että varsinaisesti varhaiskasvatuksen kasvatus- ja opetuskäyttöön tuotettua saamenkielistä materiaalia on vähän. Selvityksen mukaan tulevaisuudessa tarvitaan panostusta varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen materiaalien valmistamiseksi. Erityisesti koltansaamenkieliselle materiaalille on suuri tarve. Raportissa esitetään, että saamenkielisen varhaiskasvatuksen materiaalin valmistamiseksi palkataan työntekijä Saamelaiskäräjille. Tehtävästä aiheutuvia palkka- ja toimintamenoja varten arvioidaan tarvittavan 100 000 euron valtionavustus. Saamelaiskäräjät muistuttaa myös, että Marinin hallitusohjelmassa on sitouduttu vahvistamaan tukea saamen kielipesille laajentuneita tarpeita vastaavaksi.

Saamelaiskäräjät pyytää vuosittain saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoimintaa järjestäviltä tahoilta hakemukset rahoitustarpeista ja tekee päätökset sen käytöstä. **Hakemusten mukaan rahoitustarve vuodelle 2022 saamelaisten kotiseutualueella on 1 010 363,00 euroa ja kotiseutualueen ulkopuolella 445 328,00 euroa.** Vuodelle 2022 esitetystä saamelaisten kotiseutualueen avustuksesta rahoitettaisiin 9 kielipesää, joista 3 inarinsaamen ja 2 koltansaamen kielipesää Inarin kunnan alueella, 1 pohjoissaamen kielipesä Sodankylän Vuotsossa ja 3 pohjoissaamen kielipesää Utsjoen kunnassa. Lisäksi saamelaisten kotiseutualueen avustuksesta rahoitettaisiin kulttuuri- ja kielipesätoiminnan koordinaation kulut, 90 000 euroa. Kotiseutualueen ulkopuolisesta avustuksesta rahoitettaisiin kolme pohjoissaamen kielipesää, joista 1 Sodankylän kirkonkylässä, 1 Oulussa sekä 1 kahden ryhmän kielipesä Rovaniemellä. Kulttuuri- ja kielipesien järjestämisestä vastaavat kunnat ja kaupungit.

Kielipesätoimijoiden toimittamien hakemusten ja Saamelaiskäräjien laskelmien perusteella kulttuuri- ja kielipesien rahoitustarve vuodelle 2022 olisi 55 690 euroa suurempi kuin hallituksen esityksessä eduskunnalle vuoden 2022 talousarvioksi on varattu. Uusien yksiköiden perustaminen ei ole tällä talousarviolla mahdollista lainkaan. Saamelaiskäräjät toteaa, että 1 400 000 euron rahoituksella pystytään rahoittamaan tämänhetkiset toiminnot, mutta ei kielipesätoiminnan koordinaation kustannuksia täysimääräisesti. On myös huomattava, että tässä kustannusarviossa ei ole huomioitu kulttuuri- ja kielipesätoiminnan akuuttia materiaalitarvetta. Myöskään uusien yksiköiden perustaminen ei tällä rahoituksella ole mahdollista. **Saamelaiskäräjät esittää vähintään 60 000 euron lisäystä saamelaisen kulttuuri- ja kielipesätoiminnan järjestämiseen sekä 100 000 euron määrärahaa materiaalityöntekijän palkkaamiseen vuodelle 2022.**

Inarissa 26.10.2021

Tuomas Aslak Juuso
Puheenjohtaja

Niina Aikio-Siltala
ma. kielipesäohjaaja

Lausunnon valmisteluun on osallistunut kieliturvasihteeri Anne Kirste Aikio